

Kultura

a ferencvárosi kiserdőben

Ugyan ki látta már a ferencvárosi kiserdőt? Bizonyos, hogy alig van budapesti ember, aki látta volna. A hivatalos hatóságok bizonyára alig látták még, mert ha látták volna, akkor nem ilyen volna. Egy kiserdei őslakos azt mondta nekem, hogy a világnak ezt a kis foltját maga az Uristen is csak alig látja, mert ez Isten háta mögött való hely, holott a szegény kiserdeiek már kápolnát is építettek Isten tiszteletére, és innen esdve kéri őt, hogy tekintene rájuk...

*

Aki csak a nevét hallja a kiserdőnek, az valósággal erdőnek képzelet. Pedig már a háború utáni tél szörnyű fainségében kiirtottak innen minden szál fát. Akkor telepedtek ide az első honfoglalók, a hadihódítás jogán, azaz, hogy a határtalan emberi nyomor jogán, minden engedély és jog nélkül. Menekültek, leszerelt katonák, rokkantak, az élet félrevetéltjei koldusok és cigányok voltak itt az első telepedők. Kiirtottak maguknak a már akkor is silány kis akácokból egy kis foltot, hadban tanult fedezéképítéssel bevették magukat a földbe, kétségbeesetten, szívósan, mint a gyom. Lehet, később az erkölcsi rend, főleg a tulajdonjogrend félrevetéltjei is közbük keveredtek, de aztán ők is kénytelenek voltak fölvenni az itteni világrend kialakuló külön törvényeit. Az őstelepedőktől származott az itteni új tulajdonjog, amelyről az állam és a főváros nem tud semmit mindmáig sem. A később telepedők már kénytelenek voltak számolni a pár évvel előbbi ősökkel, már fizetni voltak kénytelenek, hogy pár négyzetölön letelepedni engedjék őket, mert hogy az ősök egyengették el az irtásos földet, ők ástak esőárvíz-levezető árkot, megfizették tehát ezeket a közműveket. A fedezék-lakások után hulladék karókból, szappanosládák deszkáiból, garason vett cölöpkökből és kátránypapírosokból, meg itt-ott némi csoradék-anyagokból mind tökéletesebb kunyhók és házikók épültek, persze, minden rendszer nélkül. Később, mert az élet mégis csak fejlődik, a nyomortanya vagyonarisztokratái még tyukot, sőt malacot is szereztek, sőt suttognak itt olyan multi-milliárdosról is, akinek két igazi disznaja is van...

*

Hanem virágja, az van itt mindenkinek. Minden kis házikó körül virágok repesnek, tarkán, szinte kacagva. Különös, Pestbudán bizonyosan nem is ismert, paraszti illatu, vagy távol erdélyi, felvidéki virágok, az ember azt hinné, hogy a menekültek annak idején legfontosabb mentenivalójuknak azt találták, hogy a drága honi földről bucsuzól, emlékül, a legkedvesebb virágaikból néhány magot hozzanak el magukkal a bujdosásba, amelynek ez lett, ime, utolsó stációja... mintha Golgotavirág volna valamennyi...

Egy szegény elesett életű öregasszony meglátja, hogy bámulom a hihetetlenül szegényes háromöles virágoskertjét. Igen öreg, pedig tán nincs több harminckétévesnél. Bollog, hogy én is szeretem a virágot. Letérdel, hogy kikapar nekem egy „kisasszonypapusot“ gyökerestől, vigyem haza, „csak nagyon szeressem“. Mindenikről úgy beszél, mintha gondjára bízott gyermekek volnának (az igazi gyerekei elpusztultak itt a hallatlan nyomortól, az gyöngíthette meg kissé a fejét). Egy kis gödörnél suttogóra fogja a hangját:

— Itt a gerezdes-kaktusz. Ennek már az édesanyját is én tartottam. Nagyon szerettem, de őtet is el kellett adni, mindenemet el kellett adni, mert huszonöt pengőt kellett fizetni a házért, pedig én építettem felét. Akkor három évig sokat busultam ennek az anyja után, akkorában az uram is elhagyott, mert én csak citromot árultam, de volt egy asszony, aki gyümölcsöt árul, az jobban keres. Pedig nagyon jó ember, de nincs munkája. Ne mondja el senkinek, nagyon kérem, hogy ezt a virágot ide bujtattam, mert egyszer rossz emberek távollétemben — megtelik a szeme könnyel — nagyon megverték, gonoszszívűségből.

— A gerezdes-kaktuszt,

— Őtet. Még most is beteg szegény. Félek, hogy meg fog halni.

Vigasztalom, hogy bizonyosan meggyógyul.

*

Muzsikaszó zendül a telep közepe táján, furcsa cigánymuzsika.

— Szaladjunk — huz a kezemnél fogva — kezdődik a művészelőadás, én is szerepelek.

— Ugyan?

— A zümmögő-kórusban.

Igen, ezért jöttem én is, egy barátom meghívására.

A telep közepén valami térséget gyomláltak ki, sáncokat hánytak köré és drótot is feszítettek fölé, ez a nézőtér határa. A belépőjegy husz fillér, ezért még ülni is lehet. Gyermekek és igenszegények nem fizetnek, mert van ám itt igazi, őszinte szociális érzék.

Két ácsbakra tizenkét szál deszka van fektetve, ezek itt a „világotjelentő deszkák“. E színpad köré ócska, foltos vászondarabok vannak feszítve, de fölülré már nem jut vászon, az eső pedig állandóan szemerkél, állandóan veri a két hátsó deszkan sorakozott kiserdei cigányzenekart s a kétoldalt kulissza nélkül várakozó szereplőket.

Bárhogy ver az eső, egy szálíg kitart az áhitatos, lelkes nézőközönség. Amióta a kiserdei négyezer léleknyi telep áll, most van itt először előadás, „művészet“. És látom, hogy ez a művészet, ünnepély: vallásos lelkigyakorlat ezeknek az esett lelkeknek, inkább bizony, mint valaha is a klasszikus görögök. És hocsásanak meg a színársulatok valahányan: de soha közöttük ezt a vallásos áldozás-szerű odaadást, boldog átszellemülést nem láttam.

Egy szivgárda-beli idevalósi kisfiú áll fel elsőnek a pódiumra (a pódium alatt esőviz-tócsa, egy pöttöm fuicska gázolgat benne). A szavaló halálsáppadt az izgalomtól, de mindjobban belejön és már torkaszakadtából fujja a zötyögős tizenkét szótagos sorokba szedett verset. Az édes Jézusnak ajánlja föl mindnyájuk szívét, a szegények Jézusának, aki kenyeret és egészséget tud pótolni nekik. És a megindult arcokon látszik, hogy ezek a szívek mind őszintén és könnyes áhitatban odaadják magukat az ő Jézusuknak, az esetek és bűnözők is. A papjuk mondja mellettem, hogy ezek mind, mind templomjárók és el nem mulasztja egyik sem a templomot. A templomuk pedig meszelt kátránypapírossal van fődve és a mennyezetét elérhetem a kezemmel.

*

A cigánybanda magyar nótákat játszik. Mert ez a nép a háború és nyomor özönvízhordalékja: csupa színmagyar. Csupa színmagyar a nevük is. A közönségben még az ölbenülő kisgyerekek is mind boldog ritmusban himbálóznak a csupa magyar nóták ritmusaira. És a színpadra kerülő jelenetek játszói mind azzal a romlallan népi izzel játszanak, ahogy a falvakból emlékszünk rá, — azóta tán maga a falu is elfeledte, de lám itt konzerválta a nyomor számkivettségé.

Trianonról szaval az egyik surján legényke. És itt áhitat, hit és igazságkereső Istenbe-fogózás a tömeg éljenzésre rá, hiszen ezek a trianoni árvíz széthordott homokszemei, ezeknek a magyar történelem: a csontjuk törése, a köszvényük, a tüdejük romlása, a munkanélküliségük, ezek a leg-történelmibb osztály Magyarországon.

Most újra szavalat, egy Jézustársasági atyának egyenesen számukra írott alexandrinusai, úgy hallgatják, mint a templomi csengetyüt. Sik Sándor és Mécs László szavalókórusai következnek és az egész közönség kísérekórusává válik, a mozgó ajkuk kíséri a szöveget.

Szegényes magyar ruhácskákban palotást és sormagyart táncolnak suttó leánykák. Soványak szegénykéek, de bájosan lelkesek, a közönség megismételteti a számot.

Ságody Ottmár zeneművész énekkarokat szervezett és tanítgat közöttük, a magyar népdalművészet szeretetéből és mert szereti ezeket a szintén meggyötört, szegény magyar embereket. Elmondja, milyen tisztán őrizték meg ezek a szegény kifosztott életükben is a ritmikájuk, melódiaérzékük

Németvölgyi-ut és Mártonhegyi-ut sarkán elterülő telektömbön épülő

családi villák

Három szoba hallal, minden mellék-helyiséggel, saját külön kerttel, elegáns kivitelben, kulcs átadásig P 22.000.—

Nagyobbak megállapodás szerint.

Még ez évben 30 évi adómentesség. Lefoglalható: Katona, Székely és Molnár építész-mérnökök irodájában, V. Személy-nők-u. 9/11. Telefon: Aut. 29-8-29, 22-5-59

magyarságát és hogy milyen boldogság velük foglalkozni, élni.

*

Különös bábjáték következik most: a színpadra keménypapírosból formált parasztszekeret húznak föl, vásáros menyecskék ülnek benne, a kocsi előtt nagy papíros ló toporzékol.

— Debreceben kéne menni... éneklük a menyecskék.

Egy lelkes polgáriiskolai tanár, Büky Béla vállalta a fáradságot, hogy kiszállította a diszleteit, betanította az énekeket és rendezte az emberbábokkal a bábjátékot. Finom stilusművészet a tervezése, a rajz, a színek játéka s a jelenet. Annak a művészeti keresésnek az ösvénytalálója ő is, amely annyi művészt csábított az őskor primitívjeihez, a kezdetleges népekhez, amely Gauguin kihajtotta a Csendes-óceán vadnépeihez. Csakhogy ő ezt az ősforrást, e primitív művészeti forrást, a kezdetlegét a magunk talajából fakasztja föl varázsvesszejével. A sokféleképpen megtaposott magyar földben itt-ott még fölfakaszthatók e bujós források, mielőtt a gyár és modernség uniformis világában végképpen kiszikkadnának... Még akad itt-ott egy hegyek között elfelejtett falu, ahol bujdosik ez a legrégebbi magyar bujdosó, az ősi magyar művészet, akit legelőször tán még az első térítőkergettek ki Magyarországból, aki csak babonás éjszakákon kísért már egy-egy vizünk kutfejenél — nem különös, hogy itt, a pesti gyárkéményeken kissé túl, egy tövig letarolt és gyökereiben is kiirtott erdőben, egy pesti nyomortanyán találkoztam vele?

Bodor Alad